

Infrastruktura Środowisko

Ogólnopolski autorski dodatek lobbingowy do „Rzeczpospolitej” przygotowany przez GEOLAND Consulting International Sp. z o.o., tel. 22 850 03 30, fax 22 850 03 30
Wersja on-line dostępna na www.geoland.pl

INSPIRE Infrastructure for SPatial InfoRmation in Europe Infrastruktura Informacji Przestrzennej w Europie

Żyjemy w czasach, kiedy coraz większe znaczenie ma dostęp do informacji, także do informacji przestrzennej, czyli takiej, którą można umiejscowić w układzie współrzędnych. Znajduje ona zastosowanie w wielu dziedzinach działalności człowieka, w szczególności wspomagając podejmowanie racjonalnych decyzji na wszystkich poziomach zarządzania.

Czym jest INSPIRE? Infrastruktura Informacji Przestrzennej w Europie (INfrastructure for SPatial InfoRmation in Europe) jest to zespół środków prawnych, organizacyjnych i technicznych, które umożliwiają powszechny dostęp do odpowiednich i zharmonizowanych danych przestrzennych na terenie Unii Europejskiej. Dostęp ten uzyskujemy poprzez zintegrowane usługi geoinformacyjne, które są oparte na sieciowo rozproszonych bazach danych.

Cel INSPIRE? Jest nim wspieranie działań dotyczących ochrony środowiska, realizowanych w ramach polityki wspólnotowej. Chodzi m.in. o działania proekologiczne podejmowane na różnych poziomach administracji, od lokalnego, przez krajowy, na europejskim kończąc.

Jest to bardzo istotne, ponieważ INSPIRE łączy systemy informacji przestrzennej tworzone w różnych krajach członkowskich UE w jeden spójny system. Zarządzanie danymi ułatwiają natomiast systemy GIS (z angielskiego **G**eographic **I**nformation **S**ystems – Systemy Informacji Geograficznych).

Infrastruktura Informacji Przestrzennej (IIP)

- Infrastruktura ta umożliwia:
- przechowywanie, udostępnianie oraz utrzymywanie danych na szczeblach krajowych,
 - łączenie w jednolity sposób danych przestrzennych, pochodzących z różnych źródeł oraz **wspólne korzystanie z nich przez wielu użytkowników i wiele aplikacji na poziomie europejskim, krajowym, lokalnym czy regionalnym,**
 - korzystanie z danych **przestrzennych przez administrację publiczną na wielu jej poziomach na różnych szczeblach** i w różnych sektorach,

Wadliwy system planowania przestrzennego

Wadliwy system planowania przestrzennego powoduje wielomiliardowe straty i przynosi olbrzymie szkody społeczne. Straty te to efekt wskazywania pod zabudowę – w wielu miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego – terenów, których wielkość przekracza wielokrotnie potrzeby gmin. Przymusowy wykup pod drogi i konieczne usługi społeczne, przewidziane w tych wadliwych planach, rujną finanse gmin i w przyszłości mogą doprowadzić do ich bankructwa. Mamy tu do czynienia z niezwykle szkodliwym zjawiskiem planowego rozpraszania zabudowy. Jest ono szkodliwe nie tylko z powodu generowania gigantycznych wydatków publicznych, ale również ze względu na olbrzymie, choć z zasady nieszacowane, szkody społeczne, ponieważ zapewnienie odpowiedniego dostępu do podstawowych usług, budowa dróg czy prawidłowa funkcjonalnie struktura przestrzenna, skuteczna ochrona terenów zielonych w miastach stają się nieosiągalne. Równocześnie na terenach, na których planów nie ma, koncentruje się obecnie rozwój przestrzenny i aktywność inwestycyjna. Zjawisko to bardzo często krytykują inwestorzy i deweloperzy, bowiem inwestowanie na terenach pozbawionych planów jest niezmiernie ryzykowne.

Na stronie www.geoland.pl jest opublikowany *Raport o ekonomicznych stratach i społecznych kosztach niekontrolowanej urbanizacji w Polsce*, który omawia wspomniane wyżej problemy. *Raport* oparty jest o dane GUS i oficjalne informacje uzyskane od instytucji publicznych. Według szacunków symulacyjnych, straty ekonomiczne generowane przez wadliwe plany oraz zawarte w nich zobowiązania polskich gmin przekraczają już 120 miliardów złotych. Niestety, *Raport* ten, skierowany do władz centralnych naszego Państwa, jak dotąd nie wywołał odpowiedniej reakcji – zainteresowania adekwatnego do wielkości szkód, powodowanych wskutek braku racjonalnej gospodarki przestrzennej w Polsce. Zarzut ten można odnieść obecnie do wszystkich szczebli zarządzania, lecz w głównej mierze odpowiedzialność za chaos przestrzenny ponoszą władze centralne naszego kraju. To one stanowią wadliwe prawa gospodarowania przestrzenią. Tymczasem, zadłużenie Państwa rośnie, gdyż są uchwalane następne plany.

Adam Kowalewski
architekt, urbanista
dr nauk ekonomicznych

System Informacji Przestrzennej wartością dodaną do projektu ISOK*

Wartością tą byłoby narzędzie wspomagające działania (zewnętrzne i wewnętrzne) użytkowników w wielu sektorach gospodarki. Np. dla potrzeb ewidencji nieruchomości wraz z powszechną taksacją nieruchomości (podstawą do przygotowania wprowadzenia katastru w Polsce – „Rzeczpospolita” nr 175 z 27 lipca 1990 r.), planowania przestrzennego (sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego), urbanistyki, zarządzania techniczną infrastrukturą sieciową, gospodarki leśnej, tworzenia planów i programów

gospodarowania odpadami, a także do opracowywania czynności planistycznych, prac badawczych i ekspertyz (sprawdzania dopłat bezpośrednich subwencji udzielanej rolnikom w UE w ramach CAP) oraz popularyzacji wiedzy ekologicznej. Wspomniane narzędzie umożliwi każdemu obywatelowi kraju udział w realizacji dyrektyw unijnych. Będzie też sprzyjać racjonalnemu zagospodarowaniu przyszłych środków unijnych. Stanie się także elementem realizacji Ramowej Dyrektywy Wodnej. ■

- udostępnianie danych na określonych, jasno sprecyzowanych warunkach,
- wyszukiwanie danych przestrzennych, co daje możliwość znalezienia interesującego nas zasobu.

Podstawą prawną

dla tworzenia IIP w Europie jest dyrektywa INSPIRE Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej, obowiązująca od 15 maja 2007 roku. Dyrektywa definiuje wymogi, których wypełnieniem mają zająć się kraje członkowskie w wyznaczonym terminie. Określa ona ponadto podstawowe zasady funkcjonowania INSPIRE w zakresie: metadanych, zbiorów danych przestrzennych i usług. Ustala także podstawowe zasady dotyczące dostarczania, udostępniania i wspólnego korzystania z zasobów.

Przynależność Polski do UE

nałożyła obowiązek dostosowania prawa krajowego do prawa unijnego. 4 marca 2010 r. Sejm przyjął ustawę o infrastrukturze informacji przestrzennej (Dz.U. 76, poz. 489). Prezydent podpisał ją 16 kwietnia tegoż roku. Wejście w życie wspomnianej ustawy wypełniło wymagania, ciążyące na naszym kraju, związane z transpozycją dyrektywy INSPIRE. Ustawa określa bowiem podstawowe zasady tworzenia i działania infrastruktury informacji przestrzennej w Polsce, a także ustanawia organy wiodące, które są odpowiedzialne za wdrożenie oraz funkcjonowanie ustawy oraz określa ich zadania. Polska infrastruktura informacji przestrzennej ma obejmować wszystkie szczeble administracji publicznej.

Główny Geodeta Kraju podlega premierowi

W Polsce tworzenie, utrzymywanie i rozwijanie infrastruktury przestrzennej (IIP) jest koordynowane przez ministra właściwego do spraw administracji publicznej. Wykonuje on swoje zadania w tym zakresie przy pomocy Głównego Geodety Kraju.

Jeśli weźmiemy pod uwagę, że za realizację dyrektywy INSPIRE odpowiada aż sześć ministerstw i sześć urzędów centralnych, warto zastanowić się, czy słuszne jest umiejscowienie Głównego Geodety Kraju w jednym z ministerstw. Podchodząc do tego zdroworozsądkowo powinien on podlegać tylko premierowi.

Komponenty GIS. INSPIRE a ISOK

Grupy tematyczne zbiorów danych są określone w aneksach do dyrektywy INSPIRE. W grupie I-VIII znajduje się hydrografia. Obszar ten dotyczy m.in. budowanego obecnie w Polsce **INFORMATYCZNEGO SYSTEMU OŚŁONY KRAJU PRZED NADZWYCAJNYMI ZAGROŻENIAMI (ISOK)**. Liderem konsorcjum budującego ten system jest Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej (KZGW), zaś użytkownikami wewnętrznymi Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej. Ponadto w skład konsorcjum wchodzi: Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMGW), Główny Urząd Geodezji i Kartografii (GUGiK), Instytut Łączności (IŁ), Rządowe Centrum Bezpieczeństwa.

Dyrektywa Powodziowa

Warto podkreślić, że ISOK posłuży do realizacji następnego etapu wdrażania dyrektywy Powodziowej, tj. opracowania szczegółowych planów zarządzania ryzykiem powodziowym, dotyczące obszarów dorzeczy, ponadto administracji terenowej w poszczególnych regionach wodnych. Plany te, zgodnie z dyrektywą UE i ustawą Prawo wodne, muszą być opracowane do końca 2015 roku. One także znajdą się w systemie informatycznym ISOK.

NFOŚiGW w aspekcie dyrektywy INSPIRE

Przypomnijmy, że Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jest odpowiedzialny za absorpcję 5,035 mld

euro w latach 2007-2013 (oprócz działalności statutowej). Efekty działalności Funduszu mają więc poważny wpływ na inne sektory gospodarki, takie jak: geologia, górnictwo, monitoring środowiska, przeciwdziałania zagrożeniom ochrony przyrody, przemysł, rolnictwo, leśnictwo, gospodarka komunalna, transport, rybołówstwo czy turystyka. Tego typu działalność powinna, zgodnie z dyrektywą INSPIRE, zostać uwzględniona w dokumentach planistycznych na poziomie krajowym, regionalnym i gminnym, np. w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw. Koncepcje te i strategię powinny być analizowane przestrzennie.

Załączki systemu informacji przestrzennej

Zwróciłem się z sugestią do NFOŚiGW o wykonanie następującej dokumentacji: na mapę podziału hydrograficznego Polski MPHP (w skali 1:10 000) wykonaną (w czerwcu 2013 r.) przez KZGW w ramach Dyrektywy Powodziowej i programu ISOK (częściowo finansowanego przez NFOŚiGW) nanieść podział administracyjny kraju i inwestycje, które uzyskały finansowanie z EFRR i dofinansowane ze środków NFOŚiGW (88 projektów za lata 2000-2006 + 250). Mapę proponuję zamieścić w Internecie.

Dodatkowo opracowana mapa powinna zostać zapisana na trwałych nośnikach, w postaci danych wektorowych wraz ze specjalistycznym oprogramowaniem klasy GIS, tak aby można było „na niej pracować” (układać warstwy) i korzystać z każdego komputera. Około 3000 sztuk tej mapy powinno zostać przesłane do wszystkich jednostek administracyjnych (gminy – 2478 i powiaty – 314), a w szczególności do wydziałów odpowiedzialnych za planowanie przestrzenne i planistyczne w jednostkach samorządu terytorialnego. Byłaby to wartość dodana do projektu ISOK.

Nowoczesne zarządzanie przestrzenią

Polska od 1989 roku poniosła miliardowe straty na skutek złego zarządzania przestrzenią. Dotyczy to m.in. błędnego podejścia do parcelacji Państwowych Gospodarstw Rolnych, niewprowadzenia (w odpowiednim czasie) katastru fiskalnego, błędnych lokalizacji inwestycji, kary (około 30 milionów euro), jaką UE naliczyła nam za obliczenie dopłat bezpośrednich dla rolników, wadliwego systemu planowania przestrzennego, który obecnie generuje wielomiliardowe straty (około 120 miliardów złotych). Biorąc pod uwagę wspomniane fakty apeluję do Głównego Geodety Kraju, jako szefa dyrektywy INSPIRE w Polsce, aby wykorzystać historyczną szansę projektu ISOK (wartego około 300 milionów złotych) do stworzenia podstaw jednego z najnowocześniejszych w Europie systemów zarządzania przestrzenią w ramach dyrektywy INSPIRE. Zastanawiam się, czy należy przemyśleć założenia do projektu ISOK biorąc pod uwagę zwiększenie jego wartości dodanej, o której wspominałem powyżej.

Eugeniusz Makowski

* Informatyczny System Ośłony Kraju Przed Nadzwyczajnymi Zagrożeniami (ISOK).